

for de blot patriarchalske Forhold, der ikke svare til vor Tid, og som man fra alle Sider gjør sig Klid for at udrydde — til at sælge i den Retning, man ønsker; man gjør det til en Betingelse for, at Godseieren kan faae en Fordeel, som han maa sætte Priis paa, at han skal have solgt til de nuværende Fæstefamilier. Kan man ikke skaffe juridisk Ret — og det kan man for Tiden ikke — skal man ikke stole paa den ned- arvede Tradition; thi efter den hele Udvikling, Forholdet har taget, ligger det nær, at en stor Deel af Godseierne ville betragte dette Forhold mere fra et reent retligt Standpunkt. Jeg skal ikke tilbageholde den Yttring, at det er en af de Ting, jeg har lært i Udvalget, at dømme mildere om de Godseiere, som holde strengt paa deres Ret. Jeg anseer Udvalgets Forslag for at være i de nuværende Fæstefamiliers Interesse, og man bør derfor ikke skyde det fra sig. Om man i den Henseende kan lade denne Arveret være afhængig af testamentariske Bestemmelser, skal jeg lade staae hen. Den vil efter den høitærede Ministers Yttringer blive Gjenstand for nye Forhandlinger i Udvalget. Jeg vilde være stemt for at lade denne Clausul falde, naar der blot var Tale om Fæsternes Børn; men man har efter Duffe fra samme Side medtaget Svigerbørn og Pleie- og Stedbørn, og i saa Fald kan det blive saa ubstrakt, at den kan tabe en væsentlig Deel af sin Betydning.

**Milling:** Foraauidt den ærede Ordsfører yttrede i Begyndelsen af sit Foredrag, at jeg ikke kunde unde Selveierbønderne og Arvesæstebønderne den Ret, som efter Lovgivningen vil kunne tilkomme dem, da er det en feil Opfattelse. Jeg udtalte netop, at jeg vilde stemme for Lovforslagets § 1, men navnlig for det Tilfælde, at Gaardeieren og Brugeren er forenet i een Person. Derfor have vi ogsaa stillet vort Forslag. Naar jeg har udtalt min Betænkelse ved en saadan Bestemmelses Indskydelse paa det egentlige Fæstegods, da troer jeg ikke, at det vil kunne negtes, at selv om der hengaaer 20 Aar, og endnu mere altsaa, hvis der, som enkelte Medlemmer have troet, at det burde nedsættes til, kun hengaaer 10 Aar, saa vilde Fæstegaardene ved Salget blive

mere værd, og derved ville Godseierne vinde betydelige Capitaler. Thi selv om det er mindre betydnende i de enkelte Tilfælde, saa er det vist, at efter de Oplysninger, som den ærede Minister har givet os her i Aften, vil det løbe op til betydelige Summer, og det er derfor jeg i saa Henseende har havt Betænkelse ved at hæve Fæstetvangen, naar man ikke kan forene i een Person Eier og Bruger.

**Madvig:** Jeg vil blot sige et Par Ord med Hensyn til hvad den ærede Taler igjen sagde om den Indskydelse, som man skulde tillægge den Værdiforøgelse, der fremkommer ved at hæve den i Paragraphen omhandlede Fæstetvang. Den ærede Taler siger: Ved at Fæstetvangen tages bort fra de enkelte Gaarde, vilde disse faae en større Værdi; han under nu Selveierne denne, men han vil ikke have, at de skulle faae den, fordi der ogsaa vil tilfalde Godseierne en Fordeel; det seer dog virkelig ud som nogen Misundelse, skjøndt den ærede Taler forklarer det anderledes. Han har imod, at det skeer, og at derved Værdiforhøielsen indirekte træder ind ved de Bøndergaardene, der ere under Godsset, fordi, siger han, Fæsterne ville komme til at betale Forhøielsen. Men er det en Værdiforhøielse, saa faaer jo Fæsteren godt af samme, da han jo ikke kommer til at betale mere end den forhøiede Værdi af det Kjøbte, og forsaavidt ville Fæsterne slet Intet tabe; om de komme til at give 5 Rd. mere pr. Tønde Hartkorn, saa vil det jo i alt Fald være 5 Rd. mere værd, og de tabe altsaa Intet. Men der er en stor Chance for, at de ville vinde; thi det er dog ganske klart, at ved et Salg, der foregaaer saaledes, at først 20 Aar efter en saadan i Almindelighed beregnet Værdiforhøielse indtræder, en Beregning altsaa, der er meget usikker, der vil denne Værdiforhøielse ikke blive bragt i Anslag. Fæstegaardene vilde i Almindelighed, naar de strax efterat Loven udkommer blive forhandlede som Fæstegods, ganske vist blive solgte til den samme Priis som nu, eller til en meget lidet forskjellig Priis fra, hvad de ellers vilde blive solgte for. Men hvis der om 20 Aar, naar Fæstetvangen for de enkelte Gaarde ophører, opstaaer en Værdiforhøielse, saa troer jeg, at den vil komme de nuværende Fæstere,